

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _**Фінансового менеджменту та фондового ринку**
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент
(назва магістерської програми)

на тему: **«Розвиток світового ринку криптовалют: тенденції та перспективи»**
(назва теми)

Виконавець:

студент 62 групи факультету **ФБС**

Лузанова Ксенія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.Є.Н.

(науковий ступінь, вчене звання)

Іоргачова Марія Іванівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Результатом поєднання економічних знань та цифровізації стала поява криптовалюти як інноваційного крипто-захисеного, децентралізованого продукту, що претендує на заміщення основних функцій грошей. Очевидні переваги її функціонування динамічно розширюють та розвивають криптовалютний ринок і той же час викликають істотні занепокоєння стосовно безпеки таких цифрових транзакцій. Вивчення та аналіз ринку криптовалют є відносно новою областю. В останні роки опубліковано кілька робіт на цю тему, які враховують потенційний інтерес до неї. Зважаючи на невизначеність правового статусу, відсутність єдиних підходів до обліку та оподаткування операцій з криптовалютами, подальший розгляд питання набуває особливої актуальності і знаходить своє відображення у дослідженнях світового наукового співтовариства.

З'ясувати фундаментальну цінність криптовалюти - важке завдання, та історія показала, що інноваційні активи більш схильні до бульбашок. На ціну криптовалюти можуть впливати макроекономічний індекс та індекс цін на активи. Криптовалюта може отримати певну цінність і від ефектів мережі через розмір мережі, в якій вона використовується. Оскільки співвідношення між вартістю мережі та її розміром є суперлінійним, це означає, що вартість найпопулярнішої криптовалюти (біткойн) набагато вища, ніж у інших криптовалют із меншою кількістю користувачів, і це відображається у ринковій капіталізації. У міру зростання обчислювальної потужності має підвищуватися та цінність криптовалюти. Активна торгівля на крипторинці почалася лише у 2013 р. Одне з ключових питань, яке ще належить проаналізувати: чи передбачувана поведінка криптоактивів? Прогнози параметрів крипторинка можна було б використовувати як основу для торгових стратегій, спрямованих на отримання прибутку на криптовалютному ринку.

Початкові ідеї створення криптовалютних ринків та криптовалюти висвітлювались у працях фантаста Ніла Стівенсона (1999 рік). Згодом Сатосі Накамото у 2009 році запропонував практичну модель реалізації світового обігу криптовалюти у фінансовій системі на базі розробленого програмного забезпечення. Директиви ЄС та Рекомендації ЕВА застерігають суспільство від можливих ризиків неконтрольованого поширення криптовалют та зростання тіньових фінансових потоків, пов'язаних з їх обігом, проте уряди деяких країн виступають з законодавчою ініціативою імплементації даного активу, що підкреслює необхідність більш глибокого аналізу.

Основним науковим підґрунтям роботи є дослідження як закордонних авторів, зокрема А. Волтча, Г. Хілемана, А. Салмана, Н. Гандаля, Дж. Ріда, Т. Карпової, В. Трофімова, С. Бичкової, так і вітчизняних. Особливу увагу сутності та перспективам подальшого використання криптовалют присвятили Є. Галушка, М. Лалакулич, Т. Ковальчук, К. Паливода, Т. Яцик, І. Лубенець, К. Чернега, С. Васильчак, О. Петрук та О. Новак. Натомість правова оцінка регулювання криптовалютного ринку описана в роботах С. Волосович, О. Копил, Т. Павленко, М. Дученко, О. Заруцька, М. Гребенюк, Р. Лук'янчук та інші.

Тематика криптоіндустрії та криптовалютного обігу в науковому контексті є недостатньо розроблена та висвітлена, зокрема більшість опублікованих матеріалів в основному є короткими витягами з основного протоколу системи «Біткоїн» та мають описовий характер. Значимість вказаних проблем, актуальність та необхідність їх вирішення зумовили вибір теми, мету і основні напрямки даного наукового дослідження.

Мета дослідження. На основі узагальнення теоретичних основ організації та функціонування криптовалютного ринку надати рекомендації щодо імплементації світового досвіду використання криптовалют в Україні та визначити позитивні зміни та ризики їх використання у разі впровадження наданих рекомендацій.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні **завдання:**

- розглянути особливості розвитку основних інструментів ринку криптовалют
- охарактеризувати нормативне регулювання криптовалют в Україні та за кордоном
- виділити ризики та позитивні риси поширення та використання криптовалют
- проаналізувати світовий ринок криптовалют
- дослідити зміни вартості основних криптовалют та їх прогнозування
- визначити проблеми розвитку ринку криптовалют в Україні
- розглянути перспективи розвитку ринку криптовалют в Україні
- надати рекомендації щодо імплементації світового досвіду щодо використання криптовалют в Україні
- здійснити огляд позитивних змін та ризиків використання криптовалют в Україні у разі впровадження наданих рекомендацій

Об'єктом дослідження є процес розвитку світового ринку криптовалют.

Предметом дослідження є фінансові відносини щодо функціонування ринку криптовалют.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети роботи використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які є взаємопов'язані та використовуються у загальній логіці аналізу, а саме: діалектичний метод пізнання (при розгляді підходів до визначення сутності поняття «криптовалюта»), аналіз (при огляді сучасного стану світового ринку криптовалют), індукції та дедукції (при розгляді сутності криптоекономіки та криптовалют), метод групування та класифікації (при виокремленні класифікацій країн світу залежно від позиції стосовно віртуальної валюти); статистичний метод аналізу (при дослідженні зміни вартості Bitcoin), графічний, економіко-математичне моделювання (при використанні кореляційно-регресійної моделі), прогнозування (при прогнозуванні вартості Bitcoin).

Інформаційною базою дослідження є нормативна та законодавча база, міжнародні акти, офіційні статистичні дані, навчально-наукова література та періодичні науково-фахові видання, а також звіти з дослідження криптовалютного ринку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці практичних рекомендацій щодо розбудови національного ринку криптовалют в Україні.

Публікації результатів дослідження. Результати дослідження, що були проведені в дипломній роботі, викладені в наукових тезах «Розвиток криптовалют в умовах глобалізації світового економічного простору», що були опубліковані у збірнику матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами». (м. Київ, 16.11.2021 р.) [1, с. 113].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 133 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи організації та функціонування криптовалютного ринку»* виявлено особливість розвитку інструментів криптовалютного ринку; розглянуто класифікацію країн світу залежно від позиції стосовно віртуальної валюти; визначено позитивні та негативні риси використання та поширення криптовалют .

У другому розділі *«Аналіз сучасного стану криптовалютного ринку»* проаналізовано сучасний стан криптовалютного ринку; досліджено зміну вартості Bitcoin та спрогнозовано ціну даної криптовалюти; описано проблеми розвитку ринку криптовалют в Україні.

У третьому розділі *«Перспективи розвитку ринку криптовалют в Україні»* охарактеризовано перспективи розвитку ринку криптовалют в Україні; надано рекомендації щодо імплементації світового досвіду використання криптовалют в Україні; розглянуто позитивні зміни та ризики використання криптовалют в Україні у разі впровадження наданих рекомендацій.

ВИСНОВКИ

Динамічне трансформування економічної ролі держави стає беззаперечним фактом. З кожним роком зростає перспектива підриву монополії країни на емісію грошей та впливу центральних банків на монетарну політику. Натомість окреслюються нові перспективи – формування криптоекономіки як галузі, що поєднує економічні знання, математичні алгоритми та інформаційні технології. На сьогоднішній день криптоекономіка має розгалуджену мережу, яка охоплює: біржові та посередницькі послуги; платіжні інструменти; банкінг, страхування та інвестування; криптовалютну інфраструктуру; консалтинг та аналітику.

Криптовалюта виступає основною структурною одиницею криптоекономіки і розгортає навколо себе широку наукову полеміку з приводу визначення правового статусу у суспільстві. Зокрема проведений аналіз теоретико-методологічних підходів дозволяє стверджувати, що більшість вітчизняних авторів відносять криптовалюту до «різновиду електронних грошей», «цифрової» або «віртуальної валюти», підкреслюючи технічні аспекти її функціонування. Натомість закордонні джерела різняться у поглядах і визначають криптовалюту ще й як «фінансовий інструмент» або «платіжний засіб» (токен). Узагальнюючи бачення науковців, найзмістовніше трактування криптовалюти наступне: децентралізований ЦФА, що на основі криптографії забезпечує здійснення транзакцій, при цьому незалежність ЦФА такого виду пов'язана з використанням технології блокчейн та алгоритму консенсусу.

На світовій арені держави залежно від їхньої позиції стосовно віртуальної валюти можна поділити на такі групи: ті, в яких обіг криптовалюти та криптовалютний бізнес уже є законодавчо врегульованими; ті, які впроваджують правове регулювання обігу криптовалюти та криптовалютного бізнесу; переважна більшість країн, які або лише роблять відповідні спроби, подаючи законопроекти або ж взагалі цієї сфери не торкаються. Підкреслимо, що процес «майнінгу» криптовалют залишається поза увагою податкових органів переважної більшості країн. Єдиним законодавчим підґрунтям обігу криптовалют в Україні на сьогоднішній день є законопроект № 3637 «Про віртуальні активи», який передбачає, що центральним органом влади у сфері обігу та контролю за ВА стане МЦТУ. Наступним кроком, на нашу думку має стати визначення порядку оподаткування та правил конвертації криптовалют, захист прав споживачів та власників електронних гаманців і т. д.

Основними перевагами функціонування криптовалют визначено: анонімність використання та децентралізацію, економію процесингових витрат, відсутність фінансових інститутів, унікальність коду ЦФА; прозорість транзакцій та економію часу. Однак зазначені переваги нівелюються наступними недоліками: можливість використання віртуальних валют для нелегальних транзакцій, незворотність платежу, висока волатильність, стійке зростання вимог до технічного і програмного оснащення, неможливість відновлення паролю до електронного гаманця, кібератаки, зменшення попиту на національну валюту.

Таким чином, серед ризиків подальшого поширення криптовалют варто визначити як внутрішні, так і зовнішні. До внутрішніх відносяться курсові ризики, ризик високої волатильності, ризики анонімності цифрових транзакцій, ризик збільшення складності майнінгу, що може призвести до зниження окупності обладнання. До зовнішніх ризиків можна віднести: ризики, пов'язані з втручанням державних структур, ризики, пов'язані з шахрайством, хакерськими атаками, ризик банкрутства крипто-бірж, переоцінка інвестиційних очікувань. Зазначені ризики мають актуальність для всіх учасників цифрових транзакцій, тому важливо їх враховувати та оцінювати при прийнятті рішень.

Сумарна вартість усіх криптовалют у світі досягла \$2,84 трлн у жовтні 2021 року. Основним драйвером стрімкого зростання виступив, звичайно, біткойн. Його вартість зросла з \$32 000 на початку року до \$66 000 в даний час. На частку біткойна припадає понад \$1,25 трлн із загального обсягу ринку криптовалют, що складає 44% від загального обсягу капіталізації ринку криптовалют. Згідно з опублікованим звітом біржі Crypto.com, у січні 2021 року криптовалюти використовують понад 106 мільйонів людей у всьому світі. Аналітики біржі відзначають зростання кількості користувачів криптовалют на 15.7% лише у січні. Тенденції зростання криптовалюти серед країн, що розвиваються і в тому числі в Україні пояснюється наступними факторами: наявність ресурсної бази, висококваліфіковані спеціалісти в сфері ІТ, нестабільність національної економіки та невисокий рівень життя населення; значний тіньовий сектор та бажання приховати комерційні операції.

Запропонувавши розглянути вплив п'яти групи факторів на формування ціни біткоіна серед яких вартість інших провідних криптовалют, крос-курси світових валютних пар, динаміка ключових фондових індексів, ціна акцій провідних компаній світу, вартість ф'ючерсів на енерго-ресурси та цінні метали, було встановлено тісний взаємозв'язок з криптовалютою Binance Coin, валютною парою USD/JPY, значенням японського фондового індексу Nikkei 225, вартістю акції компаній United Health Products та ф'ючерсом на нафту. Відповідні факторні ознаки покладено у рівняння регресії, за допомогою якого здійснено оптимістичне прогнозування вартості біткоіну, що очікується навесні 2022 р.

Розглянуто такі основні проблеми розвитку криптовалют в Україні: несприятливий інвестиційний клімат, відсутність регулювання, нерозуміння галузі державою, низька освіта щодо криптовалют, слабка інфраструктура, вузький ринок, забагато недовіри населення до державних інституцій, культурні обмеження. Проте, незважаючи на всі проблеми Україна має багато перспектив щодо розвитку криптовалютного ринку. Країна у 2021 році посіла четверту позицію в рейтингу глобального індексу сприйняття криптоактивів, за оцінками Мінцифри, орієнтовний щоденний обіг криптовалюти в Україні становить приблизно 1 млрд гривень, а у 2020-му році ми увійшли до топ-10 країн із найбільшим заробітком на Bitcoin. Україна є однією з країн із найменшою вартістю електроенергії, тому є перспектива для розвитку майнінгових ферм. Також, до перспектив розвитку можна віднести високі рівні освіти спеціалістів галузі ІТ та їх професійної компетенції, що впливає на якість новітніх розробок.

Крім цього кількість користувачів Інтернету в Україні зросла на 2,0 мільйона (+ 7,3%) з січня 2020 року до січня 2021 року. Покриття Інтернету становить 67,6% станом на січень 2021 року. Держава може бути одним із найкращих об'єктів для токенизації, адже вона може зробити її значно ефективнішою та вартою довіри. Позитивний ефект від розвитку криптовалютного ринку отримують такі сфери, як економіка, соціум, екологія, суспільство.

Дослідивши проблемні аспекти, що виникають у процесі функціонування ринку криптовалют, було запропоновано наступний комплекс стратегічних заходів:

1. Прийняти спеціальний Закон України «Про криптовалюти і ринок криптовалют в Україні» з урахуванням вже існуючих міжнародних правових актів.

2. Розробити та затвердити Положення про Національну комісію з контролю за операціями з криптовалютами, Ліцензійні умови провадження криптовалютної діяльності.

3. Провести переговори та укласти міжнародні угоди про співробітництво у сфері ринку криптовалют між урядом України та урядами держав, що легалізували ринок криптовалют та здійснюють його ефективне регулювання.

4. Запровадити CBDC, тобто криптогривні, яка мобілізує внутрішній капітал населення, NFT як технологію для регулювання авторських прав та обігу нематеріальних активів.

5. Внести змін до податкового законодавства, які регламентують, хто, скільки та з якої податкової бази платитиме податків.

6. Створити державну програму підтримки токенизації, а також юридичного поля для токенизованих фінансових інструментів (захист інвесторів, дерегуляція, токенизація, відповідальність компаній з управління активами та інституційних інвесторів).

7. Інтегрувати віртуальні активи у фінансовий сектор (крипто-еквайринг, кастодіальні рахунки віртуальних активів).

8. Створити активну інфраструктуру криптогаманців для споживчих цілей, а також для емісії віртуальних активів.

9. Перевести реєстри на блокчейн (земля, нерухомість, інтелектуальна власність, державні реєстри).

До основних позитивних змін у разі впровадження рекомендацій відносяться: операції з віртуальними активами будуть виведені на відкритий ринок, що зменшить сірий ринок; держава, отримуватиме надходження до бюджету у вигляді податків із галузі; компанії, що спеціалізуються на криптоактивах, зможуть реєструвати бізнес, офіційно працювати з банківською системою та залучати іноземні інвестиції, а місцеві блокчейн-спеціалісти — розвивати екосистему проєктів в українській юрисдикції; підвищення рівня криптовалютної грамотності населення; збільшення використання блокчейну в сучасній технологічній і фінансовій інфраструктурах; поліпшення інвестиційного клімату України.

До основних ризиків у разі впровадження рекомендацій відносяться: збільшення тіньового ринку криптовалют, велика волатильність криптовалют,

ріст кіберзлочинів, використання криптовалют у якості фінансових пірамід, використання віртуальних валют для нелегальних транзакцій, торгівлі наркотиками, зброєю тощо, експансійне проникнення на внутрішній ринок іноземних фінансових установ внаслідок загострення конкуренції та втрати ринкових позицій національними фінансовими установами, втрата державної монополії на емісію грошей, зменшення сеньйоражу центрального банку, зменшення попиту на національну валюту, що зумовлює її знецінення, неможливість проведення ефективної грошово-кредитної політики, оскільки істотна частка грошової маси перебуватиме поза контролем регулятора.

АНОТАЦІЯ

Лузанова К.А., «Розвиток світового ринку криптовалют: тенденції та перспективи»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Фінансовий та страховий менеджмент»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес розвитку світового ринку криптовалют.

У роботі розглядаються теоретичні основи організації та функціонування криптовалютного ринку. Проаналізовано сучасний стан криптовалютного ринку, розглянуто перспективи розвитку ринку криптовалют в Україні та надано рекомендації щодо імплементації світового досвіду щодо використання криптовалют в Україні.

Ключові слова: криптовалюта, криптовалютний ринок, цифровий фінансовий актив, біткоїн, токен, блокчейн, віртуальний актив.

ANNOTATION

Luzanova K.A., «Development of the world cryptocurrency market: trends and prospects»,

thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking, and Insurance» under the program

«Financial and insurance management»,

Odessa National Economic University

Odessa, 2021

Thesis consists of three chapters. Object of study - the process of development of the world cryptocurrency market.

Diploma thesis deals with theoretical foundations of basics of organization and functioning of the cryptocurrency market. The current state of the cryptocurrency market was analyzed. The prospects of cryptocurrency market development in Ukraine were considered and recommendations for the implementation of world experience in the use of cryptocurrencies in Ukraine were given.

Keywords: cryptocurrency, cryptocurrency market, digital financial asset, bitcoin, token, blockchain, virtual asset.